

Archeologisch Adviesbureau

Adviesdocument 409

Datum: 18 november 2009

Project: 14074ROKN

CIS-code: 37868

Gemeente Rozendaal, plangebied Kerklaan 5/7

Inleiding

Kader en doelstelling

In verband met de uitbreiding van de bestaande bebouwing ter plaatse van Kerklaan 5/7 te Rozendaal heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in opdracht van Steenbok Consultancy bv een bureauonderzoek uitgevoerd. In dit onderzoek wordt de geomorfologische en bodemkundige opbouw van het gebied beschreven en is een overzicht opgesteld van de bekende archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied. Verder is een gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied opgesteld en worden aanbevelingen gedaan voor eventueel vervolgonderzoek.

Administratieve gegevens

Het plangebied (ca. 2600 m²) ligt in de bebouwde kom van Rozendaal, ten zuiden van de Kerklaan en ten oosten van de Moestuin (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 40B van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 194.629/446.752.

Huidige situatie

Op recente topografische kaarten (schaal 1:25.000) is het plangebied afgebeeld als deels bebouwd (Dam & Koote, 2004). Luchtfoto's uit Google Earth geven de locatie en omvang van de bestaande bebouwing weer. Volgens de geraadpleegde topografische kaart en het Actueel Hoogtebestand Nederland (<http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied rond de 39 tot 41 m +NAP. Het plangebied ligt op de helling van een in de flank van de stuwwal ingesleten erosiedal. De huidige bebouwing is gedeeltelijk onderkelderd. Deze kelder heeft afmetingen van ca. 3 x 5 meter.

Toekomstige situatie

Het bestaande bijgebouw van Kerklaan 5/7 (garage en berging) zal worden gesloopt waarna nieuwbouw zal plaatsvinden. De oppervlakte van de nieuwbouw bedraagt circa 136 m², en is daarmee groter dan het te slopen gebouw. Er wordt een zwembad aangelegd, waarbij rekening gehouden dient te worden met een bodemverstoring van ca. 150 cm -Mv. Tevens wordt de reeds bestaande kelder ingepast in de nieuwbouw.

Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het bureauonderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer.

Bureauonderzoek

Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- het informatiesysteem Kennis Infrastructuur CultuurHistorie (KICH);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- de provinciale cultuurhistorische atlas (GCHW).

Landschappelijke en bodemkundige karakteristiek

Geomorfologie en bodem

Het plangebied bevindt zich aan de rand van een droog dal, op een stuwwal (Stiboka/RGD, 1980). Het plangebied ligt in een zone met holtpodzolgronden, die gezien de ligging in een droog dal uit sterk lemig, fijn zand bestaan (Stiboka, 1975; code Y23F).

Historische situatie

Om inzicht te verkrijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd biedt de analyse van historische kaarten een goede invalshoek. Op de historische kaart uit ca. 1840 staat bebouwing weergegeven ter hoogte van het plangebied (www.watwaswaar.nl; OAT: nr. 207; figuur 2). Het betreft een watermolen, te weten de Molen aan de Kerklaan. Op een kaart uit 1718 staat de papiermolen duidelijk aangegeven. De molen lag in een langs de Kerklaan gelegen een rij gebouwen, precies tegenover de toenmalige toegangsweg naar kasteel Rozendaal. De oudste verpachting van de molen is van 1643 aan Frans van Aelst. Vanaf 1672 volgen steeds pachters met de naam Labots, tot het einde van de molen in 1874. Het laatste molenhuis, aan de Kerklaan, bezat eertijds aan de achterkant een vertrek dat door de bewoners 'de molen' werd genoemd (Hagens, 1998). De molen zelf is in de periode tussen 1852 en 1874 ontmanteld (www.molendatabase.nl). Op de kaart uit 1718 staat direct ten oosten van de molen een tweede gebouw aangegeven. Mogelijk betreft het een schuur.

Bodemverstoringen

Het plangebied is momenteel gedeeltelijk bebouwd, waarvan een gedeelte is onderkelderd (met afmetingen van ca. 3x5 m). Aangenomen kan worden dat de bodem ter plaatse van de kelder reeds

verstoord is. Er zijn geen aanwijzingen dat de bodem in het overige deel van het plangebied reeds verstoord is.

Archeologische karakteristiek

ARCHIS en AMK

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied (figuur 2). In de directe omgeving van het plangebied zijn echter enkele vindplaatsen bekend. Zo ligt op ruim 150 meter ten noorden van het plangebied het Kasteel Rosendael. De locatie van het kasteel is aangeduid als terrein van hoge archeologische waarde (AMK-nr. 385; waarnemingsnr. 7771). De oudste fase van het huidige kasteel is de 14^e eeuwse donjon. In ARCHIS staat daarnaast de vondst van een stenen bijl uit het Neolithicum geregistreerd (waarnemingsnr. 11576). Deze bijl is in 1926 gevonden in Rozendaal, maar de exacte vindplaats is onbekend.

IKAW en GCHW

Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) wordt vanwege de ligging in de bebouwde kom geen verwachting aan het plangebied toegekend. Gezien de ligging in een droog dal, dat ten noorden van de bebouwde kom een middelhoge indicatieve waarde heeft, kan aan het plangebied eveneens een middelhoge indicatieve waarde worden toegekend. Ook op de Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Gelderland is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom geen waarde aan het plangebied gegeven. Op basis van de vermoedelijke ligging in vochtige en natte erosiedalen, depressies of hellingen kan echter een middelmatige verwachting aan het plangebied worden toegekend.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van bovenstaande gegevens kan aan het plangebied een hoge archeologische verwachting voor restanten uit de Nieuwe tijd die gerelateerd kunnen worden aan de Watermolen (en de bijbehorende schuur) aan de Kerklaan die ter plaatse van het plangebied heeft gestaan. Hierbij moet gedacht worden aan de voormalige watergang, houten en of bakstenen beschoeiingen en restanten van houten vlonders, eventueel restanten van een sluis en (stenen of bakstenen) funderingen of funderingspalen van het molengebouw. Daarnaast moet rekening gehouden worden met archeologische resten die verband houden met bewoning in het molengebouw. Hierbij moet gedacht worden aan huishoudelijk afval, zoals scherven keramiek, metalen voorwerpen, voedselresten etc. in afvalkuilen, beerputten of -kuilen of gewoon los in de bodem.

De kans op het aantreffen van intacte vindplaatsen uit oudere perioden wordt minder groot geacht.

Conclusie en aanbeveling

Op grond van bovenstaande gegevens kan de middelmatige verwachting voor het aantreffen van archeologische resten op basis van de resultaten van het bureauonderzoek worden bijgesteld naar een hoge verwachting voor archeologische resten van gebouwen behorende tot de watermolen die tot in de negentiende eeuw in het plangebied heeft gestaan.

Ten eerste wordt geadviseerd de muren van de bestaande bebouwing niet dieper dan het maaiveld te slopen, zodat eventuele archeologische resten niet worden verstoord.

Vervolgens dient een nader archeologisch onderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek te worden uitgevoerd. Gezien de kleine omvang van het plangebied dient bij het proefsleuvenonderzoek de mogelijkheid een doorstart naar een opgraving maken. Een proefsleuvenonderzoek behoort plaats

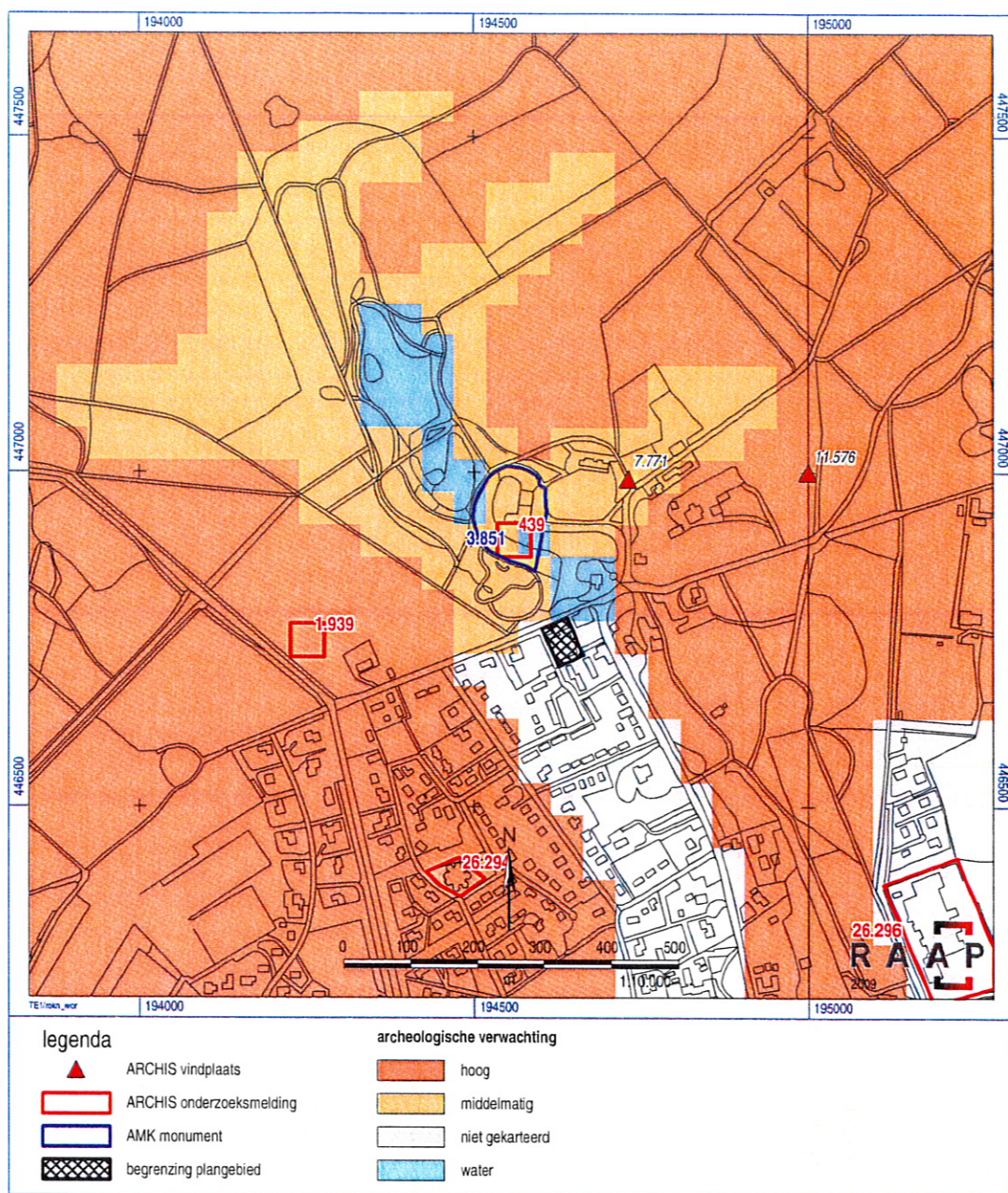
te vinden op basis van een Programma van Eisen (PvE). Dit PvE dient voor aanvang van het onderzoek te worden opgesteld door een senior-archeoloog.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek kan contact worden opgenomen met de gemeente Rozendaal.

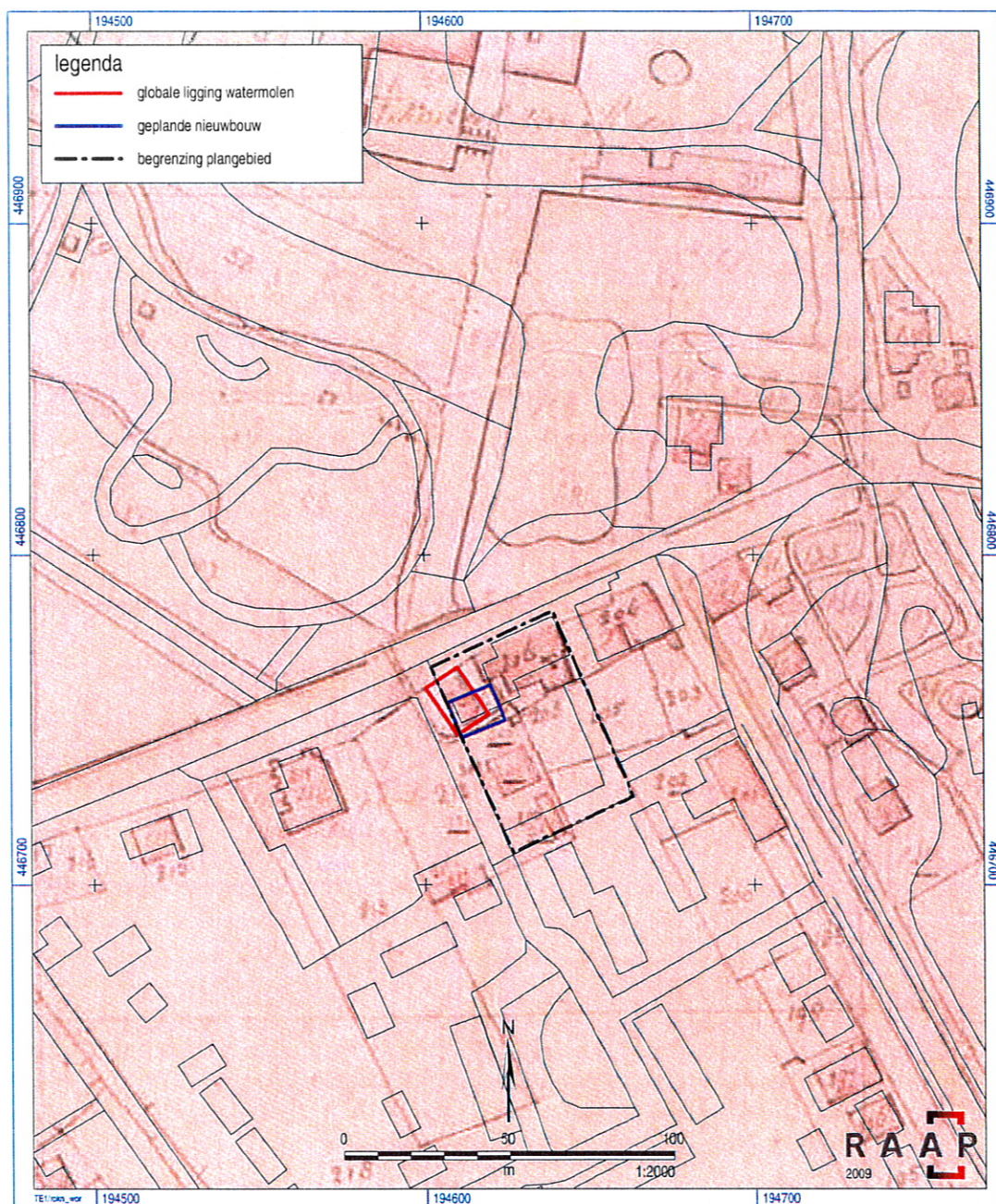
Literatuur

- Dam, P. & S. Koote** (coördinatie), 2004. *ANWB topografische atlas Gelderland, schaal 1:25.000*. ANWB, Amsterdam.
- Hagens, H.**, 1998. *Op kracht van stromend water. Negen eeuwen watermolens op de Veluwe*. Uitgeverij Smit van 1876, Hengelo.
- Menke, H., H. Renes, G. Smit, P. Stork**, 2007. *Veluwse beken en sprengen: een uniek landschap*. Stichting Matrijs, Utrecht.
- Stiboka**, 1975. *Bodemkaart van Nederland 1:50 000, blad 40 Arnhem Oost en blad 40 Arnhem West*. Stiboka, Wageningen.
- Stiboka/RGD**, 1980. *Geomorfologische kaart 1:50.000; 40, Arnhem*. Stiboka, Wageningen
- Wieberdink, G.L. (red.)**, 1990. *Historische atlas Gelderland: Chromotopografische kaart des rijks 1:25.000*. Den IJp.

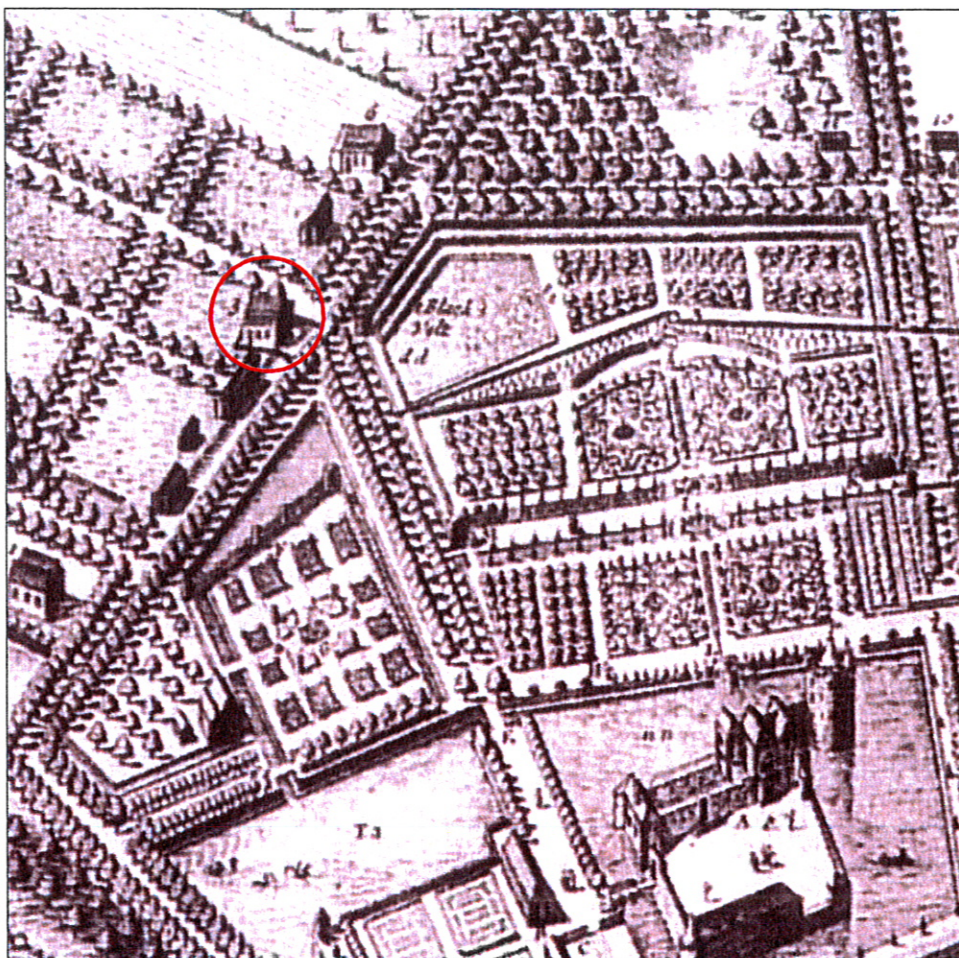
Auteur: ir. E.H. Boshoven; status: eindversie; autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lu.
bberink

Figuur 1. Het plangebied, bekende archeologische vindplaatsen, onderzoeksmeldingen en AMK terreinen, geprojecteerd op de IKAW.

Figuur 2. Projectie van huidige topografie op kadastrale minuutplan uit ca. 1832.

Figuur 3. Ligging van de watermolen (binnen de rode cirkel) op de kaart van Jan Smit uit circa 1718 naar Barend Elshof: Vogelvlucht van Rosendaal.